

erdeifenyő termelésénél ért el jelentős sikert. A nemesítői tevékenységgel leg-
 átfogottabb területen folyamatosan új
 fajták jelentek meg és kerültek közter-
 mesztésbe. Az erdőgazdálkodók az új
 fajtákra legtöbbször gyorsan reagáltak,
 s 10 év összehasonlításában, a fajtahasz-
 nálat jelentősen változott (2. táblázat).

Az államilag minősített fajták teljes
 körű használata, illetve térhódítása mel-
 lett, az 1982—1983-ban elkezdett magter-
 melőállomány-kijelölési munka eredmé-
 nyeként érzékelhető előrehaladás követ-
 kezett a genetikai értéktöbbletet hordozó
 „kiválasztott” kategóriájú erdészeti sza-
 porítóanyag felhasználásánál, s ennek
 célirányos fejlesztése továbbra is tart (3.
 táblázat).

Soron levő feladatok a nemesített er- dészeti szaporítóanyag-termesztésben:

- alapossggal kiértékelt növényne-
 mesítési eredmények gyors gyakor-
 lati alkalmazási lehetőségének meg-
 teremtése;

- az erdészeti vetőmag- és egyéb sza-
 porítóanyag-források fejlesztése,
 illetve időbeni tervszerű felújítása,
 a fajajpolitikai irányelvek érvénye-
 sítése mellett;
- az üzemi fajtaösszehasonlító kísér-
 letek kiértékelésére alapozott faj-
 taajánlás kidolgozása, a termőhely
 függvényében, s ennek közreadásá-
 val a szaporítóanyag-termelés faj-
 taösszetételének alakítása;
- a magtermelő állományok kezelésé-
 nek, termésük elkülönített felhasználásának ellenőrzése;
- a tölgyfélék termésperiodicitásából
 adódóan jelentkező szaporítóanyag-
 ellátási „hullámozás” megszünteté-
 se magtárolási, illetve termesztés-
 technológiai korszerűsítéssel;
- a szaporítóanyag-termelésben a ne-
 mesített, szelektált értékű faj-
 ták/fajok arányának növeléséhez a
 feltételek mindenkorli biztosítása.

A közeljövőre kitzűzött feladatok tel-
 jesítésével részben hozzájárulhatunk er-
 deink fatermő képességének és értékva-
 gyonának növeléséhez.

A TERMESZTÉSben LEVŐ FAJTÁK GYAKORLATI ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSE

DR. KOLOSZÁR JÓZSEF, DR. MÁTYÁS CSABA, DR. SZEMERÉDY MIKLÓS

Az összeállítás az erdőgazdaságoktól kapott írásos vélemények, valamint a
 NÖMI által rendelkezésre bocsátott adatok alapján készült. Az erdészeti gya-
 korlat sokat vár a nemesített, illetve honosított fajtáktól, amelyek az utóbbi
 években egyre jobban elterjedtek. A jelentés, illetve értékelés összeállítását
 megkönnyítette az, hogy az erdőgazdaságok illetékes szakemberei hasonló
 problémákról számoltak be, és javaslataik is hasonló nehézségek megoldását
 célozzák. A kapott információkat összegezve az alábbi, fontosabb megállapí-
 tásokat terjesztjük elő.

Általános problémák

- Mivel a fajták zöme csak néhány évvel ezelőtt került a gazdálkodókhoz,
 tulajdonságaikról, alkalmazhatóságukról még elég kevés tapasztalattal
 rendelkezünk.
- Több fajta termőhelyi igénye kellő mértékben nem tisztázott, így elő-
 fordul, hogy ugyanaz a fajta egyik termőhelyen kiváló, a másikon gyen-
 ge tulajdonságokat mutat.
- Kevés a fajtakísérlet, és a kísérletek eredményeiről kevés adatunk van.
 Több erdőgazdaságnál létesítettek üzemi termesztési kísérleteket, ezek
 azonban még fiatal állományok, így kiértékelésükre a későbbiekben ke-
 rül sor.

- Megoldatlan néhány fajta üzemi méretekben történő szaporítóanyag-előállítására.
- Egyes fajták a hozzájuk fűzött reményeket nem váltották be.
- A fajtafenntartás folyamatában hiányosságok vannak. Bizonyos idő után az egyes fajtákat ellenőrizni és értékelni kell.

Vélemény az egyes fajtacsoportokról

Nyárák

Általános az a vélemény, hogy a régi nemesnyárfajták — az 'I—214' kivételével — leromlottak, s ezeket új fajtákkal kell felváltani. Célszerű viszont a kiváló minőségű óriás- és korainyár-állományokat szaporítóanyag-bázisként fenntartani. Bebizonyosodott, hogy néhány fajta erdészeti hasznosítása felesleges (pl. 'I—154', 'Favorit').

Kevés a megbízható termesztési kísérlet (klónkísérlet), s ezzel függ össze, hogy néhány klón termőhelyi igényét pontosan nem ismerjük.

Az eddigi tapasztalatok szerint igen jól bevált a 'Pannonia', a 'Blanc du Poitou', az 'I—45/51' és az 'I—58/57' fajta. A 'BL' és az 'OP—229 b' fajtákat viszont csak kiváló termőhelyekre érdemes ültetni.

Akác

Az 1985-ös évhez képest jelentősen csökkent a minősített fajták szaporítóanyag-termelése. Ennek okai az alábbiak:

- a gyökérdugványozási technológiát a gyakorlat nem vette át,
- az induló szaporítóanyag előállítása kellő mértékben nem oldódott meg,
- néhány fajta gyökeresedési készsége nem megfelelő.

Komoly problémát jelent még a feltételezések szerinti vírus okozta károsítás is, melynek következtében főleg a 'Nyírségi' és 'Zalai' fajták villásodnak, seprűsödnek, így jó törzsek csak rendszeres nyeséssel nevelhetők.

A 'Jászkiséri' és a 'Rózsaszín AC' fajtákról a szakemberek egyöntetűen kedvezően nyilatkoztak.

A nyárákhoz hasonlóan, az akác esetében is kevés a klónvizsgálat, nincs megbízható fajta-összehasonlító kísérlet.

Füzek

Az új fajtákról és fajtajelöltekről az első benyomások általában kedvezőek. Az 'I—4/59' fajta és a 'Veliki Bajar' fajtajelölt belterjes, míg a 'Bédai egyenes' és az 'I—1/59' fajták külterjes körülmények között természetők eredményesen.

Szil

Az egyetlen minősített fajtáról, a 'Pusztai szil'-ről kedvező a vélemény.

Fenyők

A fenyőfajták szaporításának tapasztalatai, viszonylagos újdonságuk miatt, nem eléggé megalapozottak. A szakemberek olykor — főleg az erdeifenyő-fajtákkal szemben — túlzott elvárásokat támasztanak, a nemesített fajtákat tág hálózatban ültetik. Így alakult ki az a vélemény, hogy a 'Cikota—1' fajta fiatal korban torz, szabálytalan növekedésre hajlamos. Fajtaösszehasonlító,

illetve hálózati kísérletekre lenne szükség. Jól bevált a 'Pornói' erdeifenyő-fajta. Megfelelő ültetési hálózatban (pl. 1,4×0,8 m) igen kedvező fatermési tulajdonságokat mutat.

A lucdugványfajta szaporítása egyelőre nem terjed, ennek oka a szaporítási technológia munkaigényessége. A minősített fajtákból és fajtajelöltekből 1986-ban az alábbi szaporítóanyag-mennyiséget termelték:

	Db	Az alapfaj összes szaporítóanyagának %-a
Nyáarak	7 259 000	100,0
Akác	743 000	2,2
Füzek	1 953 000	100,0
Szil (turkesztáni)	172 000	100,0
Erdeifenyő	47 410 000	70,0
Feketeftenyő	1 689 000	2,4
Lucfenyő	101 000	0,3
Vörösfenyő	683 000	33,0
Összesen:	60 010 000	~15

Javaslatok

- Bizonyító erejű, további összehasonlító fajtakísérletekre és klónvizsgálatokra van szükség.
- Az egyes fajták termesztésének termőhelyi feltételeit pontosítani kell.
- Felül kell vizsgálni és szükség szerint módosítani célszerű a fajtaszortimentet.
- Meg kell szervezni a zökkenőmentes szaporítóanyag-ellátást.
- Tovább kell fejleszteni a szaporítóanyag-termelés technológiáját.
- Erősíteni kell a fajtafenntartás folyamatát.

AZ ÜZEMI FAJTAKÍSÉRLETEK HELYZETE, FELADATAI

BACH ISTVÁN

A NÖMI a szántóföldi fajtajelöltek kísérleti vizsgálatát országosan fajta-kísérleti hálózata (fajtakísérleti állomások) keretében végzi. A fajtajelölteket több helyen 3—5 éven át állítják kísérletbe, minősítési javaslat (előterjesztés) a kísérletek összevont értékelése alapján készül. Az erdészeti fás növények fajtaínak vizsgálata a szántóföldi növényektől eltérő termőhelyekhez (ártér, hegyvidék, láp stb.) való kötődés és a hosszú vizsgálati idő (nemesnyáarak esetében 8...12...15 év) miatt e rendszer keretében nem oldható meg.

A kialakult gyakorlat szerint az erdészeti fajtaelismerés alapja az olyan nemesítői kísérlet, mely egyúttal kielégíti az állami fajtaminősítés támasztotta követelményeket is. A NÖMI a jövőben is ezt az idő- és költségtakarékos eljárást tartja követendőnek, a kísérleti metodika korszerűsítése és az egyeztetett módszerű kísérletbe állítás mellett. A kísérleteknek hármas követelményt kell kielégíteniük: